

בס"ד

לכבוד הרב יאקאב

ראיתי את התשובה שעניתם על ילד שלקה (גנב) בלי רשות, אני רוצה לדעת מה לעשות עם בחור בגיל שש עשרה שלוקח בלי רשות, וכשאני תופס אותו הוא מודה אבל לא נותן סיבה למה לקח איך מתנהגים?

אברהם ב.

טרם אענה על שאלתך אשתף את הקוראים בהארה ומשוב שקיבלתי לפני שבוע על השאלה שנשאלה מה עושים כשילד גונב מהארון של המלמד.

הארה אחת קיבלתי מהרב מנחם שצרנסקי מנהל אגף הכשרת מורים של 'אחיה' נהניתי לראות את דבריך על הילד שלקח (מצא) עדשים, אנא ארשה לי להוסיף בתוך דבריך, הכרחי מאוד להבהיר לילד שזה מעשה לא טוב ואתה בטוח שהוא לא ידע את גודל העבירה ולכן טעה, עם זאת אתה סומך עליו שמהיום והלאה זה לא יקרה שוב, אם מדובר בילד קטן, כדאי גם להבטיח לו עדש אם הוא יבטיח יותר לא לעשות זאת, אחרת כיצד הוא יבין ויפנים את מה שלא ברור לו, כמו שלא תצפה מילד אספרגר או אוטיסט שיבין, ובקשר לעצה שנתת שכדאי להגיד לילד במהלך השיחה: "בפעם הבא שאחלק עדשים לכל הכיתה גם אתה תקבל אך אתה לא תאכל אותה אלא תשמור את עדשים בצד, ואחרי השיעור תבוא בשקט להחזיר לי את העדשים". אני חושב להוסיף וכאשר הילד מחזיר את העדש עליו לקבל מחמאה ועדש על עמידתו בנסיון.

בנוסף קיבלתי משוב ממלמד רבות בשנים וזה לשונו:

"אני מלמד יותר מעשרים שנה אודה ולא אבוש אצלי בכיתה כמעט כל שנה יש לי סיפורים כאלו שילדים לוקחים וגונבים מהארון שלי אני קצת מתבייש לשתף מה עשיתי עד היום, אבל דבר אחד בטוח אחרי שקראתי את התשובה שלך הבנתי שטעיתי בגדול".

ולעצם שאלתך האם דומה גניבה של ילד קטן לגניבת בחור? התשובה היא כן ולא,

נתמקד כאן בהיבט השונה, כשילד בגיל הרך 'לוקח' ללא רשות זה בד"כ מתוך חוסר הבנה שהדברים לא שייכים לו, הוא גם לא תמיד מבין שאסור לו לקחת דבר שלא שייך לו. אבל בחור בוגר יודע היטב מה שייך לו ומה אינו בחזקתו, הוא גם מבין שאסור לקחת ויודע שעל כך הזהירה התורה "לא תגנוב" אלא מאי למה הוא לוקח? התשובה הוא כי הוא מורה היתר לעצמו, בק"ן תירוצים, 'אני לוקח על מנת להחזיר', 'ממחר אני מפסיק', 'ההורים שלי תמיד סולחים', וכהנה וכהנה תירוצים ונימוקים שונים בתחילה זה עדיין מפריע לו ומעיק על מצפונו, אבל אחרי כמה פעמים הוא 'שוכח' שיש כאן איסור דאורייתא ועוול נוראי של בין אדם לחברו, כמו שהגמרא אומרת (קידושין מא.) אמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו, שואלת הגמרא הותרה לו סלקא דעתך? אלא נעשית לו כהיתר, גם לבחור הזה, למרות שבסתר ליבו ברור לו שזה אסור (עובדה שהוא מתחבא בשעה שהוא עושה את מעשיו) הוא מצדיק את עצמו בק"ן טעמים למה מותר לו,

ולכן כשאנחנו רואים בחור שנכשל בגניבה ולא משנה מהי הסיבה, צריכים לעורר בו בשיחה אישית את המצפון והרגש, לדבר אתו על הבושה הן כלפי בין אדם לחבירו, והן כלפי בין אדם למקום, אם לקחתי משהו שהוא לא שלי אני מרגיש בושה מעצמי איך יכולתי לעשות דבר כזה? יש להבין מה פשר הדבר: "נעשית לו כהיתר" איך זה עובד?

כאשר גונב האדם לראשונה, טבעי שיחוש זעזוע גדול מעצמו, בושה וייסורי מצפון. אך טבעם של רגשות לחלוף ולהתפוגג, ע"כ אם הוא לא יעשה תשובה אמתית סביר להניח שישוב על מעשהו!, אך בפעם השנייה ייווכח שבנוסף לחטא עצמו, תחושות מצפון - כהו, הכאב כבר לא בעוצמה שהייתה כבראשונה! . אך אם כעת הוא לא יישוב אזי סביר להניח שיחזור על אותו חטא ביתר קלות כי עוצמת המצפון פחתה עוד יותר! וכך עד לפעם השישית או השמינית... ואז הוא יגלה שמצפוןו חדל לפעול לחלוטין ונכנס לתרדמת עמוקה ומעתה הוא עושה את העבירה בלא להניד עפעף ללא כל נקיפות מצפון. זהו מה שחז"ל למדונו: "נעשית לו כהיתר". מלבד חומרת החטא, איבד האדם גם את הרגישות הטהורה שהייתה פעילה בו עד כה.

לעיתים ההורים מרגישים שקשה להם לדבר עם ילדיהם על נושא כאוב זה, וגם לילד קשה לשתף את הוריו בדברים מעין אלו, מומלץ מאוד להורים להגיע להסכמה עם הילד שהוא זקוק לטיפול, ולהפנות אותו למישהו שינסה לעזור לו, על פי רוב הילד ישמח וישתף פעולה כי גם לו לא נעים מהמצב והוא ישמח להיחלץ מהמצב, ויה"ר שתזכה לרוות מבנכם רוב נחת דקדושה אכ"ר.

בברכה מרובה

חיים צבי יאקאב

להערות ושאלות jacobc73@gmail.com